

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**

Avd. 3

DOM

2017-06-19

Meddelad i Göteborg

Mål nr

606-17

1

SÖKANDE

Cale Access AB, 556554-8293

Box 1031

164 21 Kista

Ombud: Maria Krantz

Tenders TED Law AB

Artillerigatan 6

114 51 Stockholm

KONKURRENSVERKET	
2017-06-20	
Avd	
Dnr	
KSnr	Aktbil

MOTPART

Göteborgs Stads Parkeringsaktiebolag, 556119-4878

Box 7174

402 33 Göteborg

Ombud: Advokaterna Kaisa Adlercreutz och Johan Lidén

Front Advokater AB

Kungstorget 2

411 17 Göteborg

SAKEN

Överprövning av avtals giltighet enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, förkortad LOU

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår ansökan.

Dok.Id 478045

Postadress

Box 53197
400 15 Göteborg

Besöksadress

Sten Sturegatan 14

Telefon

031 - 732 70 00

Telefax

031 - 711 78 59

E-post: forvaltningsrattenigoteborg@dom.se
www.forvaltningsrattenigoteborg.domstol.se

Expeditionstid

måndag–fredag
08:00-16:00

BAKGRUND

Göteborgs Stads Parkeringsaktiebolag (Parkeringsbolaget) har genomfört en upphandling av Solcellsdrivna parkeringsautomater, dnr 0020-16. Avtal mellan Parkeringsbolaget och den vinnande leverantören, Parkeon/Fore, ingicks den 19 juli 2016.

YRKANDEN M.M.

Cale Access AB (Cale) yrkar att förvaltningsrätten ska besluta att det ingångna avtalet är ogiltigt. Bolaget anför bl.a. följande. Sedan avtal tecknats mellan Parkeringsbolaget och vinnande leverantör har flertalet ändringar av avtalsvillkoren skett. Var och en av dessa förändringar måste självständigt anses utgöra en väsentlig förändring av avtalsvillkoren jämfört med de villkor som stipulerades i den ursprungliga upphandlingen. Då inget nytt upphandlingsförfarande har genomförts medför detta att domstolen ska besluta att avtalet är ogiltigt.

Som obligatoriska avtalsvillkor har angetts att alla möten ska hållas på svenska, all korrespondens ska ske på svenska samt alla handlingar som skickas till beställaren ska vara på svenska. Av e-postkorrespondens från Parkeringsbolaget framgår att engelska numera är kommunikationsspråk både för minnesanteckningar, viktiga diskussioner kring upplägg och leverans, produktfunktioner, bankgarantier och andra problem. Detta strider mot kraven i den ursprungliga upphandlingen. Både projektledaren [REDACTED] och vice VD:n [REDACTED] har fört konversationer med Parkeon på engelska. Det finns leverantörer på den internationella marknaden som genom att Parkeringsbolaget angav svenska som kommunikationskrav har utestängts från upphandlingen. Krav som dessa har en kostnadsdrivande effekt. Hade Cale vetat att all kommunikation kunde ske på engelska hade bolaget offererat och kalkylerat anbudspriset utifrån att arbetskraft från

Kanada hade kunnat utnyttjas. Offererat pris hade då kunnat sänkas betydligt då det bolaget hade kunnat få mycket hög skattereduktion, upp till 80 %. De införda förändringarna har inneburit en väsentlig förändring jämfört med de ursprungliga kraven som ställdes i upphandlingen samt att leverantörerna inte behandlats lika.

Dessutom förekommer bl.a. dokumentet "Functional Specifications", på engelska, som beskriver produkten som ska levereras och dess funktioner. Dokument av denna typ som detaljerat beskriver produkten kan inte klassificeras som enklare kommunikation. Därutöver återfinns både installationsmanual och användarmanual på engelska vilket också strider mot avtalet där det framgår att sådana dokument ska vara på svenska.

Avtalet har också förändrats väsentligt avseende leveranstid. Parkeringsbolaget angav i upphandlingen att avtalstecknande skulle ske inom 30 dagar från tilldelningsbeslut och att leverans och installation av 700 automater skulle ske inom en fyramånadersperiod. Det finns inget angivet att fyramånadersperioden skulle börja räknas från något särskilt datum. Den angivna fyramånadersperioden måste skäligen anses påbörjad vid avtalstecknandet. Vilken avtalspart som avtalsförändringen beror på är irrelevant för bedömningen av om det faktiskt har skett en förändring utifrån villkoren som stipulerades i upphandlingen.

För det fall förvaltningsrätten skulle komma fram till att den i avtalet stipulerade fyramånadersperioden ska räknas från det att beställning sker så har ändå installationstidpunkten flyttats fram efter beställningen med minst fyra månader. Den vinnande leverantören har således fått minst fyra månader extra på sig. Med en total avtalstid på tre år är ytterligare fyra månader en väsentlig förändring mot de ursprungliga kraven.

Cale tog i sitt anbud hänsyn till kravet på kort leveranstid, vilket naturligtvis påverkade bolagets anbudspris till det högre. Denna leveranstid var ett helt avgörande krav i upphandlingen som inte kan frångås utan att en väsentlig förändring av avtalsvillkoren i upphandlingen skett. Till detta krav fanns också tillhörande vitesklausuler med mycket högt vite vid en leveransförsening. I detta fall kan inte vinnande leverantör ha tagit hänsyn till den korta leveranstiden och risken för ett vitesbelopp i mångmiljonklassen eftersom vinnande leverantör har angett ett anbudspris på parkeringsautomaterna som är cirka 20 procent lägre än Cales priser, vilket per parkeringsautomat motsvarar en skillnad på ungefär 10 000 kr. Detta är en mycket stor risk att ta för ett bolag såtillvida bolaget inte fått information i förväg om att en leveransförsening skulle accepteras utan konsekvenser. Cale har lämnat det lägsta priset som var möjligt med hänsyn till avtalsvillkoren. Det är uppenbart att Parkeringsbolaget inte följer avtalsvillkoren utan i stället accepterar att vinnande leverantör inte uppfyller kraven som ställdes i upphandlingen.

Parkeringsbolaget har också frångått kravet på att ett acceptanstest skulle utföras under avtalets inledningsskede. Cale har i sitt anbud tagit höjd för de högre kostnader som uppstår för att mycket snabbt kunna få fram en färdig produkt som uppfyller samtliga efterfrågade funktioner och på kort tid kan bli redo att uppfylla kraven i ett acceptanstest såsom Parkeringsbolaget efterfrågat. Att i en upphandling kräva ett så snabbt utförande får såklart en negativ påverkan på anbudspriset.

Vidare uppfyller inte vinnande leverantör kravet på att automaten ska vara förberedd med chip & pin, vilket styrks av e-postkorrespondens samt minnesanteckningar. Sannolikt är ett av skälen till varför Parkeringsbolaget flyttat fram installationstidpunkten att vinnande leverantör inte har kunnat leverera maskiner som uppfyller kravet i tid.

När Parkeringsbolaget såsom i detta fall förändrar avtalet väsentligt till skillnad från vad som angavs i upphandlingen anses avtalet i stället utgöra en ny upphandling som då inte har föregåtts av någon annonsering. Domstolen ska därför besluta om att avtalet är ogiltigt.

Parkeringsbolaget anser att ansökan ska avslås och anför bl.a. följande. Viss kommunikation mellan representanter för Parkeringsbolaget respektive avtalsparterna Parkeon/Fore har under avtalstiden skett på engelska. Det tillbakavisas dock att parterna skulle ha överenskommit om en ändring av avtalet i denna del. Det bör i sammanhanget framhållas att avtalet innehåller en ändringsklausul som föreskriver att ändringar i avtalet ska vara skriftliga och behörigen undertecknas. Några sådana överenskommelser föreligger inte.

Det bör framhållas att Parkeringsbolaget, för att underlätta anbudsgivning från icke-svenska företag i upphandlingen tillät dokumentation på engelska. Avtalets pågående implementering har inneburit en löpande kommunikation mellan olika representanter för Parkeringsbolaget respektive Parkeon/Fore, såväl skriftlig som muntlig. Det har av vissa av Parkeringsbolagets representanter ansetts godtagbart att av effektivitetsskäl sköta viss enklare kommunikation även på engelska. I vissa fall har det också framstått som effektivt att tillfälligt kunna utgå från arbetsdokument på engelska till dess att slutliga dokument producerats på svenska. Den e-postkommunikation som har skett delvis på engelska är huvudsakligen hänförlig till Parkeringsbolagets projektledare [REDACTED]. Han är inte behörig att träffa överenskommelse om ändring av avtalet för Parkeringsbolagets räkning. Sådan behörighet tillkommer de personer som undertecknat avtalet för Parkeringsbolagets räkning, vilket är den verkställande direktören i förening med styrelseordföranden. Vidare har avtalsansvarige [REDACTED] skickat ett antal e-postmeddelanden till Fore/Parkeon på engelska, främst i frågor av närmast administrativ karaktär. Detta förfarande innebär inte att avtalets

föreskrifter om språk har ändrats. Det kan under alla förhållanden, sett till avtalet som helhet, inte betraktas som en väsentlig förändring.

Av vikt att betona är att Parkeringsbolaget inte kan kräva visst språk, eller för den delen visst innehåll, för handlingar och arbetsdokument som leverantörerna överhuvudtaget inte är skyldiga att tillhandahålla Parkeringsbolaget. Den av Cale omnämnda bankgarantin utgör en handling som leverantörerna inte har någon skyldighet att tillhandahålla Parkeringsbolaget. Följaktligen har Parkeringsbolaget därför inte heller någon rätt enligt avtalet att kräva en bankgaranti och i konsekvens därmed inte någon rätt att ha synpunkter på utformningen av en bankgaranti eller dess språk.

När det gäller den aktuella marknaden är antalet svenska leverantörer extremt få. Vidare har utländska aktörers intresse av att gå in på den svenska marknaden länge varit mycket svalt. Parkeringsbolaget fick i den aktuella upphandlingen in tre anbud, varav två hade kopplingar till utländska leverantörer. Detta är, såvitt gäller utländskt deltagande, ett i sammanhanget mycket bra utfall. Inga leverantörer har under eller i samband med upphandlingsprocessen meddelat eller indikerat att ett villkor om kommunikation på svenska skulle vara avgörande för möjligheten att delta i upphandlingen. Tvärtom kan det antas att företag, som är av en sådan storlek att de beslutar att tävla om offentliga kontrakt i olika länder i regel har verktyg för att hantera olika lokala språkfrågor som kan aktualiseras. Dessutom får Cales argumentation om att bolaget hade kunnat offerera ett betydligt lägre anbudspris om bolaget haft information om att viss kommunikation kunde ske på engelska betraktas som mindre trovärdig. Sverige är Cales hemmamarknad och Cale har mycket lång erfarenhet av att hantera kontrakt och kommunikation på svenska.

Vad avtalet föreskriver är att leverans- och installation ska ske inom en sammanhängande fyramånadersperiod. Någon startpunkt för fyramånadersperioden anges inte i avtalet. Att leverans och installation av de 700 parkeringsautomaterna ännu inte har slutförts beror på omständigheter som Parkeringsbolaget bär ansvaret för. Leverans och installation av parkeringsautomaterna kräver en betydande medverkan från Parkeringsbolaget i olika avseenden. Det är Parkeringsbolagets ansvar att avlägsna den gamla parkeringsautomaten och även i övrigt förbereda installationsplatsen. Detta kommer i många fall att kräva markarbeten, inklusive gjutning av nya fundament. För att inte skapa avbrott för parkeringskunderna måste tiden mellan att äldre automat avlägsnas och ny automat installeras hållas kort.

Eftersom en upphandling kan överprövas har det inte varit möjligt för Parkeringsbolaget att med framförhållning exakt planera in och förbereda leverans- och installationsperioden. Avtalstecknandet under sommaren 2016 sammanföll också med andra händelser inom Parkeringsbolaget, som fick påverkan på det aktuella projektet. Den viktigaste var att leverantören av Parkeringsbolagets andra betalningssystem för parkering – betalning via mobiltelefon – meddelade uppsägning av gällande kontrakt i början av juli 2016. Eftersom uppsägningstiden i avtalet var så kort som sex månader, och det betalningssystemets popularitet och användning hade vuxit dramatiskt såg sig Parkeringsbolaget tvingad att i första hand prioritera och säkerställa telefonbetalningssystemets tillgänglighet även efter det uppsagda avtalets slut. Andra faktorer som har fördröjt projektet är bl.a. att Parkeringsbolaget fått en ny varumärkesprofil, att ytterst ansvarige för projektet valde att avsluta sin tjänst hos Parkeringsbolaget, vinterklimatet samt Parkeringsbolagets underskattning av det interna resursbehovet.

Att processen för acceptanstest inte har kunnat slutföras i ett tidigare skede beror på förhållanden som Parkeringsbolaget ansvarar för. Parkeringsbolaget har bl.a. i ett relativt sent skede kunnat få till stånd de nödvändiga

kortinlösenavtal som krävs för att parkeringsautomaterna ska kunna acceptanstestas för samtliga efterfrågade betalningssätt. Parkeon/Fore har tillverkat samtliga parkeringsautomater i ett tidigt skede. Samtliga 700 automater har lagerhållits i Sverige sedan oktober 2016.

Skälet till att krav om förseningsviten inte har framställt är följaktligen att Parkeon/Fore inte har orsakat den uppkomna situationen. Orsaken till implementeringens nuvarande status är förhållanden hänförliga till Parkeringsboaget som Parkeon/Fore varken haft bättre eller sämre förutsättningar att förutse än någon annan anbudsgivare. Det bör vidare framhållas att en fyramånadersperiod för att installera 700 parkeringsautomater inte är anmärkningsvärt kort tid ur ett leverantörsperspektiv.

Det har inte förelegat någon brist vad gäller kravet om att automaten ska vara förberedd för s.k. chip & pin i leverantörernas anbud under upphandlingsprocessen och det föreligger inte heller några brister hänförliga till detta krav under avtalstiden. Något krav att kortläsaren ska vara förberedd för chip & pin har inte uppställts. Uppställt krav anger att parkeringsautomaten ska vara förberedd för chip & pin. Detta innebär att automaten, till sin utformning, ska kunna medge en tilläggsinstallation av en pinkodsmodul. Syftet är att säkerställa att automaten har sådan fysisk kompatibilitet om Parkeringsbolaget behöver möjliggöra betalningar med användande av pinkod. Några tekniska krav rörande kortläsaren och/eller en sådan pinkodsmodul har inte uppställts i förfrågningsunderlaget, och därmed inte heller i avtalet. Ett mindre antal av de 700 parkeringsautomaterna kommer att installeras och tas i bruk med pinkodsmodul. Det finns ingen brist i Parkeon/Fores leverans i denna del, eller indikationer på att sådana brister kommer att uppstå.

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Rätten ska besluta att ett avtal som har slutits mellan en upphandlande myndighet och en leverantör är ogiltigt, om avtalet har slutits utan föregående annonsering där sådan krävs (16 kap. 13 § LOU).

Om det finns tvingande hänsyn till ett allmänintresse, ska rätten besluta att avtalet får bestå trots att förutsättningarna för ogiltighet enligt 13 § är uppfyllda (16 kap. 14 § LOU).

EU-domstolen har i mål C-454/06 (Presstext) bl.a. uttalat att i syfte att säkerställa insyn i förfarandena och likabehandling av anbudsgivarna ska ändringar som görs i bestämmelserna i ett offentligt kontrakt under dess löptid anses utgöra en ny upphandling respektive nytt ingående av kontrakt om de ändrade bestämmelserna uppvisar betydande skillnader i förhållande till bestämmelserna i det ursprungliga kontraktet och följaktligen visar på en avsikt från parternas sida att omförhandla de väsentliga villkoren i kontraktet. EU-domstolen har vidare angett att en ändring av ett offentligt kontrakt under dess löptid kan anses vara betydande om den innebär att det införs villkor som, om de hade förekommit i det ursprungliga upphandlingsförfarandet, skulle ha gjort det möjligt att godkänna andra anbudsgivare än dem som ursprungligen godkändes eller anta ett annat anbud än det som ursprungligen antogs.

Förvaltningsrättens bedömning

Cale har anfört att Parkeringsbolaget genomfört väsentliga förändringar av avtalsvillkoren jämfört med de villkor som föreskrevs i den ursprungliga upphandlingen. Mot denna bakgrund har Cale gjort gällande att avtalet ska

anses utgöra ett nytt tilldelat kontrakt som skulle ha upphandlats i enlighet med LOU. Då inget nytt upphandlingsförfarande har genomförts menar Cale att avtalet ska ogiltigförklaras.

Förvaltningsrätten kan inledningsvis konstatera att ändringar i ett befintligt avtal mellan en upphandlande myndighet och en leverantör under vissa förutsättningar kan medföra att en ny upphandling måste genomföras och ett nytt avtal tilldelas. Vissa förändringar av avtal under pågående avtalstid är dock tillåtna så länge de inte innebär väsentliga förändringar av kontraktsinnehållet eller villkoren i det ursprungliga kontraktet eller syftar till att kringgå upphandlingsreglerna.

Frågan som förvaltningsrätten har att ta ställning till i målet är om Parkeringsbolaget har avtalat om sådana väsentliga förändringar i det ursprungliga avtalet mellan Parkeringsbolaget och den vinnande leverantören att det borde ha genomförts en upphandling genom ett annonserat förfarande.

Cale har bl.a. anfört att Parkeringsbolaget har frånfallit de obligatoriska avtalsvillkoren som anger att alla möten ska hållas på svenska, att all korrespondens ska ske på svenska samt att alla handlingar som skickas till beställaren ska vara på svenska.

I punkt 10.1 i exempelavtalet anges bl.a. att ”Alla möten ska hållas på svenska. All korrespondens mellan leverantör och beställare ska ske på svenska. Alla handlingar som skickas till beställaren ska vara på svenska.”

Även om det kan anses tydligt att det är ett obligatoriskt krav att alla handlingar som skickas till beställaren ska vara på svenska anser förvaltningsrätten att den omständigheten att Parkeringsbolaget har valt att

tillfälligt utgå från arbetsdokument på engelska fram till dess att skriftliga dokument producerats på svenska inte kan anses medföra en ändring av det ursprungliga avtalet. Utifrån vad som framkommit i målet bedömer förvaltningsrätten vidare att Parkeringsbolaget och Parkeon/Fore, genom att kommunicera på engelska, inte har haft för avsikt att omförhandla väsentliga villkor i kontraktet. Det framstår i stället som att det rör sig om enskilda representanters handlande i syfte att effektivisera kommunikeringen mellan bolagen. Handlandet är anmärkningsvärt och förvaltningsrätten har förståelse för att det för Cale kan framstå som i någon mån stötande men kan som nämnts inte ge uttryck för någon intention hos Parkeringsbolaget att omförhandla kontraktsvillkoren. I den mån Parkeringsbolagets handlande skulle kunna ses som en ändring av kontraktet är denna ändring, enligt förvaltningsrättens mening, i vart fall inte väsentlig. Vad Cale anfört angående sitt anbudspris visar inte, enligt förvaltningsrättens bedömning, att bolaget skulle ha kunnat vinna upphandlingen om de känt till att kommunikering på engelska skulle komma att accepteras. Vidare kan förvaltningsrätten konstatera att två av tre anbud som inkom i den ursprungliga upphandlingen har haft kopplingar till utländska leverantörer. Mot denna bakgrund framstår det enligt förvaltningsrättens mening inte som troligt att andra anbudsgivare skulle ha lämnat anbud eller att utfallet av upphandlingen skulle ha påverkats om det vid tidpunkten för anbudsgivning varit känt att viss kommunikation på engelska skulle accepteras i avtalets inledningsskede.

Cale har också anfört att avtalet har förändrats väsentligt avseende leveranstid och de tillhörande vitesklausulerna.

I punkt 3 i exempelavtalet anges bl.a. följande. ”Leverans och installation av 700 automater ska ske inom en fyramånaders period. Vid senare avrop av ytterligare automater ska leverans ske inom 8 veckor från beställningsdatum.”

Förvaltningsrätten kan konstatera att det inte finns något angivet datum för när den angivna fyramånadersperioden ska anses påbörjad. Enligt uppgift från Parkeringsbolaget har leveransen försenats på grund av förhållanden hänförliga till Parkeringsbolaget. Parkeringsbolaget har vidare uppgett att Parkeon/Fore har lagerhållit samtliga 700 parkeringsautomater i Sverige sedan oktober 2016. Det har inte framkommit skäl att ifrågasätta denna uppgift. Förvaltningsrätten anser därmed att det framstår som att Parkeon/Fore ända sedan dess har varit redo att leverera parkeringsautomaterna. Cale har inte visat att Parkeon/Fore skulle ha haft bättre förutsättningar än någon annan anbudsgivare att förutse den uppkomna tidsförskjutningen.

Vidare anser förvaltningsrätten att Parkeringsbolaget har lämnat en rimlig förklaring till varför leveransen har försenats och att det rör sig om omständigheter som Parkeringsbolaget bär ansvar för. Mot denna bakgrund kan det inte heller anses visat att det föreligger grund för att utkräva vite enligt avtalet. Vad Cale anfört om att vinnande leverantör inte har anpassat sitt pris till risken för höga vitesbelopp enligt avtalet påverkar inte förvaltningsrättens bedömning i denna del. Även om leveranstidpunkten har flyttats fram fyra månader anser inte förvaltningsrätten att det innebär en väsentlig förändring av avtalet. Vad Cale anfört i denna del visar således inte att Parkeringsbolaget och Parkeon/Fore har slutit ett nytt avtal som borde ha upphandlats enligt LOU.

Vidare har Cale gjort gällande att Parkeringsbolaget har frångått kravet på att ett acceptanstest ska utföras under avtalets inledningsskede och att det i sig utgör en väsentlig förändring av avtalet.

I punkt 12 i exempelavtalet anges bl.a. följande. ”För att kontrollera att offererad parkeringsautomat uppfyller uppställda funktionskrav och sådan

funktionalitet som utfästs genom leverantörens anbud, ska i avtalets inledningsskede genomföras ett acceptanstest av den första levererade parkeringsautomaten.”

Förvaltningsrätten kan härvid konstatera att avtalet inte uppställer någon tydlig gräns för när det aktuella acceptanstestet ska vara genomfört utan endast anger att det ska genomföras i avtalets inledningsskede. Redan på denna grund kan förvaltningsrätten konstatera att någon väsentlig ändring av avtalet i denna del inte föreligger. Därtill anser förvaltningsrätten att Parkeringsbolaget har lämnat en trovärdig förklaring till varför acceptanstestet har försenats och varför Parkeringsbolaget ansvarar för de omständigheter som orsakat förseningen. Det saknas därmed skäl för ingripande enligt LOU utifrån vad Cale har anfört i denna del.

Därutöver har Cale anfört att nuvarande leverantör inte uppfyller kravet på att parkeringsautomaten ska vara förberedd med ”chip & pin” och att detta sannolikt är ett av skälen till varför Parkeringsbolaget flyttat fram installationstidpunkten.

Som förvaltningsrätten konstaterat ovan har Cale inte visat att Parkeon/Fore bär ansvaret för de förseningar som har förekommit avseende parkeringsautomaterna. Av punkt H3 i de särskilda föreskrifterna anges att ”Automaten ska vara förberedd för chip & pin”. Förvaltningsrätten anser inte att vad Cale anfört avseende Parkeon/Fores parkeringsautomater visar att det finns några särskilt starkt vägande skäl för att ifrågasätta Parkeringsbolagets uppgift om att Parkeon/Fores automater uppfyller det aktuella obligatoriska kravet i upphandlingen. Mot denna bakgrund finner förvaltningsrätten att det inte är visat att något obligatoriskt krav har frånfallits i denna del.

Sammantaget bedömer förvaltningsrätten att Cale inte har visat att Parkeringsbolaget har avtalat om sådana förändringar i det ursprungliga avtalet mellan Parkeringsbolaget och Parkeon/Fore att det borde ha skett en upphandling genom ett annonserat förfarande. Det saknas därför skäl för ingripande enligt LOU på grund av det bolaget anfört. Cales ansökan om ogiltigförklaring ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV 3109/1 B LOU)

Kristian Karlemon
Rådman

Föredragande i målet har varit föredragande juristen Ingeli Lindell.

SVERIGES DOMSTOLAR

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Göteborg. **Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.**

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagandet för offentlig part räknas från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagandet infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress

där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.

2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

I vissa mål får avtal slutas innan tiden för överklagande av rättens dom eller beslut har löpt ut. Detta gäller mål om överprövning enligt:

- lagen (2007:1091) om offentlig upphandling,
- lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster, eller
- lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet.

I de flesta fall får avtal slutas när tio dagar har gått från det att rätten avgjort målet eller upphävt ett interimistiskt beslut. I vissa fall får avtal slutas omedelbart. Ett överklagande av rättens avgörande får inte prövas sedan avtal har slutits. Fullständig information finns i 16 kapitlet i de ovan angivna lagarna.

Behöver Ni fler upplysningar om hur man överklagar kan Ni vända Er till förvaltningsrätten.